

Handläggare: Anette Agenmark
Telefon: 508 25 008

Till
Socialtjänstnämnden

Inrättande av kommunala utredare av fusk med socialbidrag.
- Yttrande över motion 2006:5 av Ann-Katrin Åslund (fp)

1 bilaga

Förslag till beslut

Socialtjänstnämnden godkänner yttrandet och överlämnar det till Kommunstyrelsen

Dag Helin

Vera Josefsson

Sammanfattning

I motionen föreslås att Stockholms stad bör inrätta ett antal tjänster som utredare av fusk och felaktigheter i samband med utbetalning av försörjningsstöd. I motionen hänvisas till de motåtgärder mot fusk som bland annat försäkringskassan satt in genom inrättande av kontrollanter.

Förvaltningen delar uppfattningen att det är viktigt att komma till rätta med felaktiga utbetalningar. På den nationella nivån har arbetet mot olika former av felaktig hantering av offentliga medel intensifierats. Det pågår en rad aktiviteter som förhoppningsvis kan resultera i färre felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd i framtiden. Innan eventuella åtgärder i enlighet med förslaget i motionen vidtas i staden bör en noggrann analys av kostnaden i relation till nyttan göras. En förutsättning för detta är att omfattningen av felaktiga utbetalningar utreds. För närvarande saknar staden statistik över såväl antal och kostnader som anledningen till felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd.

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts inom Staben för utredning och projekt.

Bakgrund

I en motion till kommunfullmäktige föreslår Ann-Katrin Åslund (fp) att Stockholms stad bör inrätta ett antal tjänster som utredare av fusk och felaktigheter i samband med utbetalning av försörjningsstöd.

I motionen hänvisas till fusket inom sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring och till de motåtgärder som bland annat försäkringskassan satt in genom inrättande av kontrollanter. Enligt förslagsställaren finns det även bland socialbidragstagarna en del som fuskar och det är viktigt att fusk och felaktigheter upptäcks, utreds och åtgärdas. Att handläggaren i en och samma person både ska arbeta stödjande och utöva kontroll riskerar att skapa en konfliktfylld arbetssituation. (Se bilagan.)

Kommunstyrelsen har remitterat motionen till socialtjänstnämnden och tre stadsdelnämnder för yttrande senast 2006-05-31.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

Liksom inom de statliga trygghetssystemen förekommer sannolikt felaktigheter även i samband med utbetalning av ekonomiskt bistånd. Förvaltningen delar uppfattningen att det är viktigt att komma till rätta med felaktiga utbetalningar. Rätt person skall ha rätt bistånd vid rätt tillfälle.

Idag finns ingen samlad kunskap om omfattningen av felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen. Däremot förekommer allmänt spekulationer. Om utbetalningarna från trygghetssystemen sker på ett felaktigt sätt, uppstår inte bara en risk för att ekonomiska värden går förlorade, utan också att legitimiteten i systemen skadas.

Felaktiga utbetalningar kan uppkomma av olika orsaker. De kan uppstå till följd av medvetet brott mot regelsystemen, genom okunskap om regelsystemet eller genom brister i myndigheternas ärendehantering. Utifrån detta måste problemen angripas med olika metoder. Det kan handla om bättre möjligheter till kontroll, mer information och vägledning till de sökande eller om att handlägningsrutinerna måste förbättras.

För att förebygga felaktigheter ska alltid en rad kontroller göras vid handläggningen av ekonomiskt bistånd. Godkännande av olika kontroller sker i huvudsak genom att den sökande undertecknat ansökan om ekonomiskt bistånd. Uppgifter som alltid ska kontrolleras enligt stadens riktlinjer är identitet och medborgarskap, boende, folkbokföring, vårdnadshavare för barn i hushållet, inkomster, tillgångar samt om

personen är anmäld som arbetssökande hos arbetsförmedlingen. Huvudparten av kontrollerna sker genom att den sökande själv visar upp handlingar som verifierar lämnade uppgifter. De enda utbetalningar som socialtjänsten idag har möjlighet att kontrollera elektroniskt är de från försäkringskassan. Kontroll av bilinnehav kan också göras i dataregister.

Det finns en rad omständigheter som kan påverka rätten till ekonomiskt bistånd, där möjligheten att kontrollera är begränsad, vilket kan leda till felaktiga utbetalningar. Det gäller bland annat att den sökande egentligen är samboende, samtidigt uppbär ekonomiskt bistånd i annan kommun, har svartarbete eller tillgångar. Några samlade uppgifter om omfattningen av misstänkt bidragsbedrägeri finns inte i staden. Enligt stadens riktlinjer ska i princip alla misstankar om bedrägeri polisanmälas men polisanmälningar sker i praktiken i liten utsträckning. Anledningen är att det sällan leder till någon åtgärd eftersom polisen oftast lägger ner sin utredning. Administrationen kring en polisanmälan upplevs som omfattande och komplicerad och den ger liten utdelning.

Problemen i samband med missbruk av trygghetssystemen har på senare tid uppmärksamrats allt mer. På den nationella nivån har arbetet mot olika former av felaktig hantering av offentliga medel intensifierats. Detta arbete omfattar även kommunernas ekonomiska bistånd. Inom ramen för regeringens samlade strategi ”Mer välfärd för varje skattekrona” har en mängd åtgärder mot felaktiga utbetalningar från de offentliga försäkrings- och bidragssystemen vidtagits för att på olika sätt förstärka arbetet mot felaktigheter.

Som ett led i detta arbete beslutade regeringen den 12 maj 2005 att tillkalla en delegation (Fi 2005:03, dir Fi 2005:52) med uppdrag att utgöra ett *samverkansorgan för åtgärder mot felaktiga utbetalningar från de offentliga försäkrings- och bidragssystemen*. Delegationen skall bland annat lämna förslag till enhetliga metoder för att på en övergripande nivå mäta omfattningen av oegentligheter över tid och främja samverkan mellan berörda aktörer för att förhindra olika former av oegentligheter och verka för att regler som inbjuder eller kan ge upphov till sådana företeelser ändras.

En särskild utredare (Fi 2005:04, dir Fi 2005:51) har tillsatts för att överväga *särskilda brottsbestämmelser för felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen*. I uppdraget, som skall redovisas senast den 28 april 2006, ingår att se över behovet av att utvidga det straffbara området genom en kriminalisering av grov aktsamhet och utreda behovet av en mer modern och ändamålsenlig straffrättslig reglering i fråga om olika oegentligheter vid utbetalningar från trygghetssystemen. I uppdraget ingår även att utreda lämpligheten av att, vid sidan av brottsbalkens bestämmelser om bedrägeri, införa särskilda straffbestämmelser på området. Utredaren skall särskilt utreda behovet och lämpligheten av en utvidgning av det straffbara området genom en kriminalisering av grovt oaktsamma beteenden.

En särskild utredare (Fi 2005:08, dir 2005:91) har tillsatts för att pröva *möjligheten att utöka det elektroniska informationsutbytet* till att omfatta fler aktörer. I uppdraget, som skall redovisas senast den 31 oktober 2006, ingår bland annat att se över om kommunernas socialtjänst bör få elektronisk tillgång till uppgifter från Centrala studiestödsnämnden,

arbetslöshetskassorna, Skatteverket, Försäkringskassan och andra kommuner för att kunna kontrollera att inlämnade uppgifter är riktiga. I uppdraget ingår även att utreda om och under vilka förutsättningar myndigheter bör ha möjlighet eller vara skyldiga att på eget initiativ underrätta andra myndigheter vid misstanke om felaktigheter i underlag mm.

Därutöver ser en arbetsgrupp i Regeringskansliet över reglerna om återbetalnings-skyldighet då ersättning utbetalats på felaktiga grunder och en översyn av relevanta styrdokument har initierats i syfte att stärka de statliga myndigheternas incitament att förebygga och upptäcka ”fusk” och felaktigheter.

Inom ramen för det nationella arbetet har Stockholms stad givits möjlighet att utifrån socialtjänstens perspektiv belysa de frågor som igår i respektive utredningsuppdrag. Socialtjänstförvaltningens stab har bland annat lämnat underlag och medverkat vid träffar både med bidragsbrottsutredningen och informationsutbytesutredningen. Socialtjänstförvaltningens stab ingår även i arbetsgruppen för riskhantering inom delegationen för åtgärder mot felaktiga utbetalningar från trygghetssystemen.

Sammantaget pågår för närvarande en rad aktiviteter som förhoppningsvis kan resultera i färre felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd i framtiden, bland annat genom möjlighet till utökat och snabbare informationsutbyte mellan utbetalande myndigheter. Det mest kostnadseffektiva är sannolikt att möjliggöra nödvändiga kontroller redan innan beslut fattas om utbetalning. Om fel trots allt inträffar på grund av oriktiga uppgifter från den sökande ökar förhoppningsvis även möjligheten att en anmälan om misstänkt bedrägeri leder till åtal och att bidraget kan återkrävas.

Innan eventuella åtgärder i enlighet med förslaget i motionen vidtas i staden bör en noggrann analys av kostnaden i relation till nyttan göras. En förutsättning för detta är att omfattningen av felaktiga utbetalningar utreds. För närvarande saknar staden statistik över såväl antal och kostnader som anledningen till felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd. Förvaltningens uppfattning är att det vore värdefullt att utarbeta ett system för att få samlad kunskap om detta.